

הערותיו של בעל נסיון בענין התנפחות הבקר

היה די בכך, ורק במקרים קשים יותר הייתי מעורר את הגירוי לגיסוי (גיהוק) באמצעות מקל או חבל עבה שהכנסתי לרוחב הפה הפעור ונקשרו לקרנים. אולם העיקר היה: לא לעזוב את החשודות ללא השגחה עד שניכרת בהן הקלה רבה.

כפי שנמסר לי, הרי רוב המקרים בשנה האחרונה אירעו בחלקות האספסת. גם בעדרי קרו מקרים של התנפחות במרעה האספסת. אולם זה היה שוב בימים הראשונים של רעיה, בשעות הבקר, וביחוד כשהאספסת הצעירה היתה רוויה טללים. לאחר שהתרגל לו לאספסת, ולא קרו עוד מקרים, הרי לאחר הפסקה מסוימת ברעיה, ולו אפילו לימים אחדים, ויציאה מחדש — שוב הופיעו מקרי-התנפחות. נוכחתי שגם באספסת יש לנהוג כברעיה בתלתן הצעיר בימים הראשונים, במקרה שצמחי האספסת הם השלישיים בשטח. ובכך, העיקר היה: הזהירות בימים הראשונים, תוך השגחה מתמדת ע"י אדם מנוסה ובעל עינים פקוחות (שאינו משיקע עצמו בקריאת רומנים או ספרי בלשים כשהוא בתפקיד רועה).

אמצעי טוב למניעת התנפחות נראה לי עוד — נהיגת העדר לשטח לחוד מאתמול (שנשאר בו בעיקר החלק הגס של הצמחים) למשך חצי שעה עד שעה בערך, קודם לעיתו על שטח חדש של אספסת צעירה.

כשצמחית המרעה היתה מעורבת, והרודס והפספלוס — חלקם היה בולט, הרי לא קרו עוד מקרי התנפחות כל עיקר, ואפשר היה להשאיר את העדר ללא השגחת אדם, כשי-הגדרות היו, כמובן, במצב תקין.

כנראה שסבות ההתנפחות וכל התהליך שלה אינם ידועים עד היום, אף על פי שחוקרים בשאלה זו בכל המעבדות המפורסמות ובכל פנות העולם, ולכן הנך מופתע לעתים כשמופיע מקרה של התנפחות על אף

עם ריבוי שטחי המרעה התרבותי וניצולם נתרבו גם מקרי המוות בבקר עקב ההתנפחות, והנך שומע פה ושם שיתכן וכדאי לוותר על הרעיה ולהאביס מספוא ירוק קצור (אף משטחי המרעה) ולמנוע בדרך זו את סכנת ההתנפחות.

בשיחות עם רפתנים שאלוני מה דעתי בענין זה, ומה למדתי אנכי מנסיוני ברעית הבקר בחלקות אספסת, תלתן וכדומה. אודה ואתודה שאין לי נסיון רב בריפוי התנפחות או בשימוש בטרוקור, כיוון שכל דאגתי הופנתה בעיקר למניעתה של תקלה זו. והנה כיצד נהגתי בעדרי הרועה:

עונת הרעיה מתחילה כרגיל בפברואר, על התלתן שבמרעה הרב-שנתי. כידוע זורעים במרעה הרב-שנתי גם תלתן, כדי שאפשר יהיה לנצל את השטחים גם בעונות סוף החורף וראשית האביב, כשצמחית הקיץ (האספסת, עשב הרודס והפספלוס) נתונים בתרדמה; ונראה לי שימים אלה, ימים ראשונים לרעיה לאחר הפסקה של חדשים אחדים, והרעיה בשטחי תלתן צעיר, שלפעמים הוא גם רטוב, הם המכריעים לגבי מניעת תקלות ההתנפחות והאסונות שבאים בעקבותיה.

הכלל הראשון: הרפתן או הרועה המנוסה ביותר שיצא עם העדר וישגיח בשבע עינים על כל בהמה ובהמה. מובן מאליי שיש להקפיד שהעדר לא יהיה רעב ולא צמא עם צאתו בפעם הראשונה למרעה. קרה שביום הראשון לרעיה על תלתן כנ"ל התחילו פרות אחדות להתנפח לאחר רעיה של 20—30 דקות בס"ה. מובן שהמעשה הראשון שעשיתי — הורדתי מהמרעה חזרה לחצר הרפת, ובמנופות ביותר טיפלתי עד שהורגשה הקלה מסוימת. הטיפול היה: הרטבת השטח המנופח במים ועיסוי (לחיצה בעיקר) באגרופים; ברוב המקרים

שון של הגאז הועפו גם פתיתי הבליל שבכ-
רס לעבר הקנה ופתחו נסתם.
היוצא מזה שאין לסמוך על עצם נעיצת
הטרוקר ולצפות לישועה בכל המקרים; יש
לדעת כי צד לנהוג במקרים בלתי רגיי-
לים, כשלא הכל הולך למישרין. ובכן, הדריי-
כני הרופא, תשגיה ראשית כל שהקנה לא
יתרומם ולא יפרוץ החוצה לאחר שהנך מו-
ציא את הדקר; לשם כך יש ללחוץ על שולי
הקנה שיהיו מהודקים על גבי עור הבהמה;
ואם גם במקרה זה תרגיש שאין הגאזים יוצי-
אים, הרי יש לחשוש שפתח הקנה נסתם, וצ-
ריך להחדיר מבעד לקנה שרביט עץ דק
ולבחש במקצת בפנים הכרס או להזרים את
תרופת הטרפנטין עם המים דרך הקנה של
הטרוקר.

ובסופו של דבר הוזירני הרופא גם בפני
פריצת הגאז מהירה מדי שעלולה
לקרות כשמשמשים בטרוקר רחב יותר.
פריצה מהירה כזו עלולה גם היא
לגרום למותה של הבהמה עקב ההפסקה
הפתאומית של הלחץ; ולשם מניעת תקלה זו
צריך להאיט ולעצור את פריצת הגאז הא-
דירה ע"י סתימת פי הקנה לסירוגין באצב-
עות.

אמנם נכונים הדברים: "אין חכם כבעל
הנסיון", אולם סיסמתי היתה ונשארה שרירה
גם לאחר לקח עשיר זה: למנוע את
ההתנפחות המסוכנת ולא להשתלם ולהתמ-
חות עוד בשימוש הטרוקר. ואמנם הצלחתי
בכך עד עתה, ואני מניח שכל בוקר יוכל
למנוע מקרים קשים של התנפחות כשינהג
כנ"ל. ואל יעלה על דעתו של מישהו שהי-
דרך הקלה והבטוחה ביותר למניעת מקרי-
המות עקב ההתנפחות היא: ביטול הרעיה
מעיקרה.

א. יורעאלי

כל אמצעי הזהירות שנקטת. כך קורה (לעי-
תים רחוקות אמנם) שפרות אחדות מתנפחות
כשהן רועות באספסת בעונה החמה ביותר
בשנה, כשאין חשש לרטיבות הטל או אפילו
כשצמחי האספסת אינם צעירים ורכים עוד.
והנך עומד כאילו בפני חידה. יש מסבירים
זאת בשינויים הספציפיים שחלים בהרכב
הצמח עקב שרב ששרר משך ימים אחדים.
יתכן שבמקרים אלה מתהווים בכרס גאזים
מסוג אחר, שגם הם עלולים להתניק או
להרעיל את הבהמה; ולגבי בעל המשק הרי
זה היינו הך, אלא שעצם ההשערה הזו, שגם
חורב ממושך גורר אחריו שינויים בצמחים
העלולים להזיק, מכריח אותנו לנקוט אמצעי
זהירות נוספים; ושוב נפתח בנאמר לעיל:
בצאת העדר למרעה בימי שרב או חורב
ממושך, ילווהו הרועה המנוסה ויפקח עליו.
כשם שהוא עושה זאת בראשית עונת הרעיה.
ולבסוף אזכיר עוד מקרה-ביש שקרה לי,
כשבכל זאת נאלצתי להשתמש בטרוקר, ונס-
יוני לא היה רב ביותר במעשה נעיצת המכ-
שיר והטיפול בו. כל האמצעים האלמנטריים
(העיסוי וגירוי הגיהוק) לא הועילו והנפוחות
עלתה ועלתה ודמתה לה, ומצבה של הפרה
היה בכל רע. תקעתי את הטרוקר, וכנראה
שהצלחתי גם לנקב את הכרס; ואמנם פרצו
גאזים, אלא שמיד נפסק הזרם, ולאחר רגעים
מספר צנחה הפרה ומתה.

הרופא שבקר ובדק את הפרה לאחר המות
הביע את סברתו שכשלוני נגרם לי עקב
אחת משתי הסיבות האלה:

(1) יתכן ועם הוצאת הדקר מהקנה (לאחר
הנעיצה) לא השגחתי בדבר והקנה התרומם
במקצת, יצא מנקב הכרס, וממילא נסתם
המוצא לגאזים;

(2) ויכול היה לקרות שהקנה אמנם נשאר
תקוע בכרס הנקובה, אלא שעם הזרם הראי-